

РЭКАМЕНДАЦЫ ДА НАПІСАНИЯ І АФАРМЛЕННЯ НАВУКОВЫХ ДАСЛЕДЧЫХ КРАЯЗНАЎЧЫХ РАБОТ НАВУЧЭНЦАЎ

Рэспубліканскі конкурс навуковых даследчых краязнаўчых работ праводзіцца з мэтай развіцця навукова-даследчай дзейнасці як эфектыўнага фактару павышэння якасці адукацыі і ўсебаковага развіцця асобы навучэнца.

Навуковая даследчая дзейнасць навучэнца – гэта самастойная даследчая, творчая работа навучэнца, выкананая пад кіраўніцтвам педагога, змест і аб'ём якой выходзяць за рамкі вучэбнай праграмы. Педагог выступае ў якасці кіраўніка навучэнца пры выбары тэмы даследавання і яе фармуліроўцы, складанні плана работы і спіса літаратуры, вызначэнні заданняў для даследавання і абмеркаванні яго вынікаў, афармленні работы, праверцы тэкста.

Напісанне навуковай даследчай работы ўключае наступныя этапы:

- дыягнастычны (выбар тэмы, вызначэнне мэты і задач даследавання);
- прагнастычны (фармуляванне праблемы, яе актуальнасці і навізны);
- арганізацыйны (збор інфармацыі, складанне спіса літаратуры; запіс, перапрацоўка і сістэматызацыя матэрыялу);
- складанне плана работы; напісанне навукова-даследчай работы; фармуляванне высноў і заключэння;
- рэдагаванне тэксту; прагназаванне найбольш імавернасных пытанняў і адказаў на іх; падрыхтоўка да публічнага выступу).

Даследчая работа навучэнцаў павінна быць заснавана на мясцовым краязнаўчым матэрыяле.

Любая конкурсная работа, незалежна ад тэмы і зместу, павінна строга адпавядаць пэўнай логіцы: ад абгрунтавання актуальнасці тэмы, яе навізны, вызначэння праблемы, мэты і задач даследавання – да фармулявання высноваў. У добра напісанай працы ўсё павінна быць падпарадкавана адзінай ідэі, быць ўзаемазвязаным і ўзаемаабумоўленым.

Першым этапам пры падрыхтоўцы работы з'яўляецца **выбар тэмы**. Тэма прадвызначае ўвесь далейшы ход працы. Яна не павінна быць ні занадта шырокай, ні занадта вузкай. У той жа час, чым менш слоў у назве тэмы, тым яна шырэй. І наадварот, – чым больш слоў у назве, тым тэма ўжо, ахоплівае больш вузкую вобласць.

Патрабаванні да тэмы навуковай даследчай работы:
адпаведнасць устаноўленым умовам і тэмам намінацый;

актуальнасць і навізна;
навуковасць;
праблемнасць (даследча-пошукавы характар);
дакладнасць;
арыгінальнасць.

Наступны этап – **выпрацоўка структуры** даследчай працы. Тут неабходна прытрымлівацца патрабаванняў умовам конкурсу, у адпаведнасці з якімі ў структуру даследчай работы ўваходзяць: тытульны ліст; змест; уводзіны; асноўная частка; заключэнне; спіс літаратуры; дадатак (пры неабходнасці). Таксама, пры неабходнасці, пасля зместу размяшчаецца пералік умоўных пазначэнняў.

- Тытульны ліст (указываецца поўная назва ўстановы адукацыі (без скарачэнняў), раёна, вобласці, назва конкурсу/намінацыі/тэмы работы, прозвішча і імя аўтара работы, клас/аб'яднанне па інтарэсах, прозвішча, імя і імя па бацьку кіраўніка работы, пасада, кантактны тэлефон; месца знаходжання ўстановы адукацыі і год выканання работы).

- Змест (змяшчае назву структурных частак работы з указаннем нумарацыі адпаведных старонак арабскімі лічбамі).

- Уводзіны (абгрунтоўваецца выбар тэмы даследавання, яе актуальнасць і навізна, мэта і задачы даследавання, фармулюецца аб'ект і прадмет даследавання, гіпотэза, указываюцца метады даследавання).

Пры вызначэнні актуальнасці неабходна паказаць, што ўжо зроблена ў гэтай галіне іншымі даследчыкамі і што мяркуецца выканаць аўтару дадзенай работы. Адлюстраванне навізны прадугледжвае паказ адрозненняў атрыманых вынікаў ад ужо вядомых. Мэта даследавання – асноўны напрамак даследчай дзейнасці. Задачи – гэта паслядоўныя крокі, якія забяспечваюць дасягненне пастаўленай мэты. Задачи даследавання канкрэтызуюць мэту, вызначаюць асноўны змест работы. Задачи могуць трансфармавацца ў назвы частак работы. Пры фармуляванні задач звычайна ўжываюцца дзеясловы: вызначыць, раскрыць, стварыць, выявіць, распрацаваць, усталяваць, абгрунтаваць і інш. Тыповымі памылкамі ў фармуляванні задач з'яўляюцца: задача фармулюецца больш шырока, чым мэта; задача фармулюецца амаль гэтак жа, як і мэта; задачы размяшчаюцца непаслядоўна; вялікая колькасць задач.

Вылучэнне гіпотэзы (навукавай здагадкі) – важная частка даследавання. Гіпотэза даследавання ўяўляе сабой сцвярджэнне, якое патрабуе праверкі. Наяўнасць гіпотэзы надае даследчай рабоце праблемны характар, ператварае яе з простага кампіляцыі ў даследаванне. Пры фармуліроўцы гіпотэзы можна выкарыстоўваць наступныя словы: можна выказаць здагадку ...; калі ..., то; мяркуецца, што ...; дапусцім ...; магчыма ...; пры ўмове што ... і г.д.

Таксама ва ўводзінах характарызуюцца выкарыстаныя метады даследавання для рашэння пастаўленых задач. Характарыстыка метадаў не абмяжоўваецца простым іх пералікам. Іх выкарыстанне павінна пацвярджацца ў матэрыялах асноўнай часткі работы.

Асноўная частка (дзеліцца на раздзелы і падраздзелы, якія павінны ўтрымліваць сабраны і апрацаваны даследчыкам матэрыял: апісанне і аргументаваны аналіз асноўных разгледжаных фактаў са спасылкай на крыніцы). Матэрыял таксама павінен адлюстроўваць тыя аспекты, якія засталіся паза полем зроку папярэдніх даследчыкаў (калі вяліся такія даследаванні) і на якія зроблены акцэнт у дадзенай рабоце.

Неабходна памятаць, што кожны раздзел (падраздзел) работы неабходна завяршаць кароткімі высновамі.

- Заклучэнне (утрымлівае асноўныя высновы і вынікі, да якіх аўтар прыйшоў у працэсе работы над даследаваннем у адпаведнасці з пастаўленымі мэтамі і задачамі. Пры гэтым адзначаецца самастойнасць, навізна, тэарэтычнае і фактычнае значэнне вынікаў, прапановы па магчымым практычным выкарыстанні вынікаў даследавання).

Важны момант: высновы павінны быць сфармуляваны ў змястоўным плане, г.зн. не проста называюцца вынікі даследавання, а і сціснута раскрываецца іх сутнасць.

- Спіс выкарыстанай літаратуры і інфармацыйныя рэсурсы.

Аўтар работы абавязаны спасылацца на крыніцы і матэрыялы, якія ён выкарыстоўваў у працэсе даследавання. Спіс выкарыстаных крыніц (кнігі, манаграфіі, газетныя або часопісныя артыкулы, адрасы сайтаў і інш.) складаецца ў алфавітным парадку прозвішчаў аўтараў альбо па меры з'яўлення іх у тэксце работы. Пры гэтым у тэксце зноскі абазначаюцца квадратнымі дужкамі з указаннем у іх парадкавага нумара крыніцы ў спісе і праз коску ўказваецца нумар старонкі (старонак), напрыклад: [4, с. 23], дзе 4 – нумар крыніцы ў спісе літаратуры, 23 – нумар старонкі. Спіс афармляецца ў адпаведнасці з правіламі бібліяграфічнага апісання.

- Дадатак (размяшчаецца дапаможны матэрыял для больш поўнага раскрыцця зместу і вынікаў даследавання).

У тэксце работы павінны быць спасылкі на дадаткі. Колькасць дадаткаў вызначаецца аўтарам работы. Сюды могуць быць уключаны: схемы, табліцы і ілюстрацыі дапаможнага характару; копіі архіўных дакументаў; фатаграфіі, графікі, карты, анкеты і г.д.; рэкамендацыі па практычным выкарыстанні атрыманых вынікаў і інш. Дадатак, як правіла, размяшчаецца пасля асноўнага зместу і працягвае нумарацыю старонак усёй працы. Пры неабходнасці дадатак можа афармляцца як самастойная частка і мець форму буклета, часткі кнігі, брашуры і г.д. У такім выпадку дадатак мае самастойную нумарацыю.

Патрабаванні да афармлення конкурсных работ

Работа афармляецца ў фармаце Word.

Фармат дакумента – А-4, арыентацыя кніжная.

Шрыфт – Times New Roman, памер – 14, абзацны водступ – 1,25 см, выраўноўванне – па шырыні; міжрадковы інтэрвал – 1,5, тэкст работы выраўноўваецца па шырыні.

Памер палёў: верхняга і ніжняга – 20 мм, левага – 30 мм, правага – 10 мм; шрыфт павінен быць выразным; дапускаецца выкарыстоўваць камп'ютарныя магчымасці акцэнтавання ўвагі на вызначэннях, тэрмінах, важных асаблівасцях тэксту.

Кожны структурны элемент работы павінен пачынацца з новай старонкі; загалюкі структурных элементаў размяшчаюцца ў сярэдзіне радка без кропкі і друкуюцца вялікімі літарамі.

Змест пішацца з указаннем старонак.

Нумарацыя старонак скразная, пры гэтым на тытульным лісце і змесце нумары старонак не паказваюцца; нумары старонак паказваюцца ў правым ніжнім куце.

Ілюстрацыі (фотаздымкі, малюнкi, схемы, графікі, карты і інш.) і табліцы варта размяшчаць у рабоце непасрэдна на старонцы з тэкстам пасля абзаца, у якім яны згадваюцца ўпершыню; ілюстрацыі павінны мець найменне і тлумачальныя дадзеныя (тлумачальныя дадзеныя змяшчаюцца пад ілюстрацыяй, маюць нумар і назву).

Пры падрыхтоўцы рэкамендацый выкарыстаны матэрыял, прадстаўлены ў нататку Валачко А.М. («Методические рекомендации по написанию и оформлению научно-исследовательской работы / НМУ «Национальный институт образования» Министерства образования Республики Беларусь»).